

Witczak, Włodzimierz

"Ppłk dr med. Stanisław Kuliński (1885-1938) : patron Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Wągrowcu",
Władysław Purczyński, Wągrowiec 1995
: [recenzja]

Medycyna Nowożytna 2/2, 131-133

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

WŁADYSŁAW PURCZYŃSKI: Ppłk dr med. Stanisław Kuliński 1885–1938. Patron zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Wągrowcu. Publikacja wydana z okazji 110. rocznicy urodzin Stanisława Kulińskiego. Agencja Wydawniczo-Reklamowa „Głos Wągrowiecki”, Wągrowiec 1995, ss. 166+2 nlb. ilustr.

Życie i działalność lekarzy prowincjonalnych nieczęsto bywa przedmiotem osobnych publikacji książkowych, przypominających ich zasługi dla lokalnych społeczności. Omawiana praca przedstawia sylwetkę mało znanego lekarza, żołnierza i społecznika Stanisława Kulińskiego. Urodzony w Unisławiu w Wielkopolsce w rodzinie ziemiańskiej, doktor medycyny Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Wrocławskiego w 1913 r., żołnierz i oficer najpierw armii niemieckiej, a następnie Powstania Wielkopolskiego, uczestnik walk o Lwów w 1919 r. i wojny polsko-bolszewickiej, wieloletni lekarz w Wągrowcu, dyrektor miejscowego szpitala, członek władz miasta i powiatu, działacz polityczny (należał do Narodowej Partii Robotniczej), przez długi czas nie zajmował należnego mu miejsca w dziejach regionu. Dopiero w 1982 r. rozpoczęto starania na rzecz przywrócenia go przynajmniej lokalnej pamięci, czego ukoronowaniem stało się nadanie imienia Stanisława Kulińskiego Zespołowi Szkół Zawodowych nr 2 w Wągrowcu (w jego skład wchodzi m.in. Liceum Medyczne).

Autor szeroko wykorzystał materiały archiwalne, zarówno miejscowe, jak i pochodzące z centralnego Archiwum Wojskowego, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego i Archiwum Państwowego w Poznaniu. Ponadto oparł się na lokalnych wydawnictwach prasowych, wspomnieniach i relacjach niepublikowanych – dotyczących głównie Powstania Wielkopolskiego – oraz istniejących już opracowaniach dziejów regionu.

Najciekawsze rozdziały pracy dotyczą służby wojskowej Kulińskiego (w trzech armiach: niemieckiej, powstańczej wielkopolskiej

i w Wojsku Polskim) i jego procesów inspirowanych przez politycznych przeciwników. Istnieją wprawdzie źródłowe kontrowersje co do jego osobistego udziału w działaniach powstańczych w Wągrowcu, jednak nie ulega wątpliwości, że był on pierwszym organizatorem miejscowych formacji polskich, a następnie pełnił funkcję głównego lekarza Frontu Północnego w Wielkopolsce. 8 kwietnia 1919 r. mianowany został dowódcą kompanii sanitarniej w 1 Dywizji Strzelców Wielkopolskich, aby po kilku tygodniach objąć stanowisko szefa sanitarnego oddziałów wielkopolskich wysyłanych do Małopolski Wschodniej. Od 15 października tegoż roku Stanisław Kuliński – już w stopniu majora – był szefem sanitarnym 3 Dywizji Strzelców Wielkopolskich (przemianowanej następnie na 17 Dywizję Piechoty). Uczestniczył w działaniach zbrojnych na Białorusi, brał udział w bitwie warszawskiej. W jego opinii służbowej z tego okresu podkreślano bardzo wysoki poziom organizacji sanitariatu; „...nie tylko ograniczał się do wydania odpowiednich zarządzeń, lecz osobiście w ich wykonaniu odważnie współdziałał i w ogniu zawsze zimną krew zachowywał, służąc i pod tym względem jak najlepszym przykładem...”. Odznaczony 29 listopada 1920 r. Krzyżem Walecznych za bitwę warszawską i awansowany do stopnia podpułkownika, został ostatecznie zdemobilizowany w maju 1922 r. „Cywilny” okres swojej działalności rozpoczął jako dyrektor Szpitala Powiatowego w Wągrowcu.

Osobne miejsce w biografii Stanisława Kulińskiego zajmują procesy wytaczane mu przez przeciwników politycznych. Kuliński był działaczem Narodowej Partii Robotniczej, zwalczanej – szczególnie zaciekle podczas kampanii wyborczej do sejmu jesienią 1930 r. – przez miejscowy BBWR. Akt oskarżenia w pierwszym procesie Kulińskiego zarzucał mu nieuczciwą grę w karty (sic!) oraz nadużycia finansowe przy rozliczeniach należności z Kasy Chorych. Pomimo absurdalności zarzutów i sprzeczności w zeznaniach świadków, Sąd Powiatowy w Wągrowcu skazał doktora na karę 6 miesięcy więzienia. Sąd Apelacyjny w Poznaniu zniósł wyrok pierwszej instancji i całkowicie zrehabilitował Kulińskiego. Jednak adwersarze z BBWR nie dali za wygraną i w latach 1933–1935 wytoczyli lekarzowi kolejne procesy, zarzucając mu dokonywanie niedozwolonych zabiegów ginekologicznych, zakończonych śmiercią pacjentek. I te sprawy, po początkowych wyrokach skazujących, zakończyły się ostatecznie uniewinnieniem i rehabilitacją doktora.

Zwraca uwagę pewien mało znany epizod z działalności Kulińskiego w połowie lat trzydziestych. Przewodniczył on zebraniu konstytucyjnemu i był członkiem Związku Polskiego, organizacji

antyżydowskiej bliskiej ideologicznie Stronnictwu Narodowemu. Wypada tu przypomnieć, iż w latach międzywojennych mieszkało w Wągrowcu zaledwie kilkadziesiąt osób narodowości żydowskiej.

W końcu czerwca 1938 r. Stanisław Kuliński został uhonorowany Krzyżem Niepodległości. To wysokie odznaczenie przyznano mu za całokształt pracy ideowo-niepodległościowej. Krzyża tego jednak nie zobaczył, bowiem zmarł nagle 15 lipca 1938 r. Przez kilkadziesiąt lat jego postaci nie przypominano, głównie z powodów politycznych.

Drugą część pracy stanowi uznanie nieprzeciętnych zasług lekarza i żołnierza. Jej dopełnieniem jest relacja z uroczystości nadania jego imienia zespołowi Szkół Zawodowych w Wągrowcu w 1984 r. oraz spisy absolwentów.

Obowiązek recenzenta nakazuje poczynienie kilku uwag krytycznych. Poważnym mankamentem pracy jest brak indeksu nazwisk (można go było zamieścić za cenę rezygnacji z nic nie wnoszących do tematu spisów absolwentów lub niektórych zdjęć ilustrujących współczesne życie szkolne, choć rocznicowy charakter wydawnictwa w pewnym stopniu usprawiedliwia przyjętą konwencję). Następną uwagę dotyczy braku komentarza wobec różnych dat rocznych urodzin Kulińskiego. Autor przyjął datę 15 października 1885 r. Tymczasem na reprodukowanych w książce dokumentach (karta ewidencyjna z przebiegu służby wojskowej w armii niemieckiej – s. 25, własnoręczny życiorys – s. 27 oraz lista kwalifikacyjna z przebiegu służby w Wojsku Polskim – s. 49) widnieje rok 1886. Tej sprzeczności nigdzie nie wyjaśniono. Nota bene na płycie nagrobnej wykuto datę wcześniejszą. Szkoda, że autor nie zdecydował się na zamieszczenie w formie aneksu pełnego tekstu życiorysu Kulińskiego. Takie dokumenty bywają wymowniejsze niż najlepsza biografia.

Zapewne niedopatrzenia korekty spowodowały zniekształcenie nazwisk profesorów Aschoffa z Freiburga i Neissera z Wrocławia („Aschoft” i „Neiser” – s. 15). Błędnie podano datę awansu generalskiego Daniela Konarzewskiego – winno być 23 maja (nie czerwca) 1919 r. (s. 45).

Omawiana książka jest dobrym przykładem biografii regionalnej i wnosi pewne uzupełnienia do dziejów sanitariatu wojskowego Powstania Wielkopolskiego. Jednocześnie ukazuje niecodzienne uwikłanie lekarza-społecznika w prowincjonalne życie polityczne II Rzeczypospolitej.

Włodzimierz Witczak

Poznań